

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

233.

Dobre in slabe strani kokove. Sestavina kokovega perja.

Kakor mnoge druge stvari, tako ima tudi koka dve strani. Mi vsi hvalimo vino kot izreden dar božji, a vender je že napravilo mnoge nesreče na svetu. Tako je tudi koka blagoslov, pa tudi nesreča mnogim ljudem. Ker je žvekanje koke divjaška navada, zato so jo mnogi potniki popisali huje, kakor je zaslužila. Res je, da neizmerno žvekanje koke človeku mnogo škoduje, od žvekanja sapa neprijetno diši, ustnice pobledé, a zobje pozelené. Starega kokarja koj spoznamo. Noge se mu medejo, kože je rumene, upalih uči in zaspan. Velé, da takim ljudem opeša prebavljanje, lotijo se jih razne bolezni, a naposled jih vodenica spravi v grob.

Tschudi pa hvali na vsa usta delovanje koke. „Da bodem pravičen, moram reči, da zmerno žvekanje koke ne škoduje, temveč še pomaga k zdravju. V tej veri me podpirajo brezštevni zgledi dolgega življenja med Indijanci. Pogosto se prigaja, da Indijanec učaka 130. leto, dasi vsak od mladih nog koko žveka, in to po trikrat na dan. Taki ljudje so morali v svojem življenju vsaj 2.700 funtov perja požvekati, ali so vender ostali zdravi. Pa tudi sam kokar, kateri neizmerno žveka, učaka navadno petdeseto leto. Koke se v ostalem mnogo več potroši po visokih predelih And, kakor po toplih dolinah, pa vender tam manje škodi.“ Neki angleški trgovec s Takne v Peruvanskej pripovedal je potnikom „Novare“, da pozna starega Indijanca, ki je pred 80 leti pri enem ustanku vojeval, pa je vedno zdrav, dasi noč in dan koko žveka.

Žvekanje koke ne samo da stvarja neko posebno uživanje, temveč daje človeku tudi moč, da prenaša mnoge nadloge in težave, ki bi ga sicer podrle. Kdor žveka koko, kakor da ne čuti posebne želje za jedjo, a pri tem more prenašati največji trud. Ako ima Indijanec pri sebi pečene koruze in torbo polno koke, pa ti dan na dan največja bremena preko dolin in bregov prenaša, ali po cela leta v rudnikih koplje, in ne bode se ti pritožil ne čez vročino ne čez mraz, ne čez glad ne čez trud. Indijanec zares veruje, da mu more koka hrano nadomeščati, in zato se za njo bolje trudi, kakor za hrano. Da to niso bajke, pričajonam verodostojne priče. Čujmo, kaj pripoveda Tschudi. „Indijanec Hatan Huamang je služil pri meni kot rudokop. Pet dni in noči je trdo kopal, a jedi ni pokusil, in vsako noč je samo po dve uri spaval. Toda na vsake 2½ ali 3 ure je požvekal po jeden lot kokovega perja. Jaz sem bil vedno za njim in sem ga neprenehoma opazoval. Ko je dodelal delo, za

katero sem ga bil najel. spremil me je 23 ur hoda daleč preko gorovja. Dasi ni čisto nič s potom jedel, vender ni zaostajal za mojo mulo in je bil zadovoljen samo s kratkim oddihom, da je mogel koko v miru požvekati. Duhovnik v njegovej vasi mi je povedal, da je mož star 62 let in da nikdar ni bil bolan.“

Angleški trgovec Campbell je pripovedal potnikom „Novare“, kako je nekega dne moral naglo na pot. Zasedel je mulo in vzel s seboj Indijanca, da ga spremlja peš. Tako je prevalil 90 angleških milj, a Indijanec je celo pot junaški pri njem koracal in ni užival nič drugega razen nekoliko zrn pečene koruze, pač pa je cel pot žvekal koko z apnom. Ko sta zvečer dospela na prenočišče, bil je trgovec zelo truden, dasi je jahal dobro mulo, njegov voditelj pa se je postavil po indijanskem običaju na glavo, da odbije kri iz dolenjega telesa, in kedar je izpil čašo žganja, obrnil se je in šel peš domov.

Znamo dobro, da koka ne more hrane nadomeščati; njena moč, kakor se vidi, samo je v tem, da človeku za nekaj časa daje moči, da ne čuti gladu in slabosti. Sam Weddel, kateri ne hvali koke, priznava, da ob njej Indijanec lahko prenaša glad in vsako delo. Ljudje, kateri so ga na poti spremljevali, žvekali so cel dan koko, a na večer so pa jedli kot gladni volkovi.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Od Primorske meje. (Izv. dop.) Neki dopisnik piše „Slovenecu“ iz Tržiških toplic o več rečeh ter končuje svoj dopis tako le: „Furlansko ljudstvo je še precej verno in moralno, dočim je tostran Soče pri Italijanih vera in morala na zlem glasu.“ Nadalje pravi „Slovenec“, to pa med dnevnimi novicami: „Sloga“, slovensko politični društvo v Gorici, vrlo deluje za razvoj slovenskega šolstva na Goriškem. Po raznih ovirih so dne 22. novembra 1882. l. odprli prvi slovenski šolski vrt, dne 1. oktobra 1885. l. pa prvi razred slovenske dekliške ljudske šole. Več let torej že vzdržujejo Slovenci ta dva zavoda z velikim trudom in veliko požrtvovalnostjo. Vsled vztrajnosti so Goriški narodnjaki enorazrednico razširili v trirazrednico, katero je letos obiskovalo 123 učenk.“ Kar piše „Slovenecu“ dopisnik iz Tržiških toplic, je žalostna, kar nam poroča „Slovenec“ med dnevnimi novicami, pa vesela novica. Ravno ta slovenska zavoda ima pa nalogo skrbeti za to, da ne bi postali otroci naših slovenskih rojakov, ki stanujejo v Gorici, neverni in nemoralni, kar bi se najbrže zgodilo, ko bi se poitalijančili, kajti znano je, da so bili janičarji hujši nego Turki sami. Kdor podpira ta zavoda, podpira vero, moralo in narodnost. Zato je pa dolžan podpirati ta zavoda vsak veren in dober Slovenec, a ne sami Slovenci iz goriške Primorske.

Gospod državni in deželni poslanec, upokojeni vodja goriške kmetijske šole Fran Povše, je daroval za ta za-

voda 55 gld. ter pokazal, kako jo treba praktično uvaževati velevažni pomen teh zavodov. Želeti je, da bi začeli tudi drugi kranjski Slovenci pomagati goriškim narodnjakom pri njih trudapolnem in požrtvovalnem delu, kajti zavoda, katera vzdržuje politično društvo, „Sloga“ nista le lokalnega, ampak splošnega pomena za slovenski narod.

Mi pripisujemo takemu podjetju veliko večjo važnost glede vere in narodnosti, nego podjetjem, katera so se začela pri nas „špogati“ zadnji čas.

Razne reči.

— Za vzprejem presvetlega cesarja ki pride v Celje k vojaškim vajam, delajo se tam velike priprave. Ker bode prišlo ob tej priliki v Celje mnogo občinstva iz raznih krajev, priredila se bosta dva posebna vlaka, ki bosta odpeljala tujce, in sicer odide iz Celja v Ljubljano tak vlak dne 30. t. m. ob 10. uri in 20 minut.

— Deželni odbor je, zaslišavši odbor zaveze gasilnih društev na Kranjskem, dovolil na podlagi posvetovanja z zastopnikoma zavarovalnic iz gasilno - stražnega zaklada za gasilno orodje naslednje podpore: A.) Gasilnim društvom: v Črnomlju 100 gld., v Gradcu 100 gld., v Mengšu 200 gld., v Domžalah 120 gld., v Kamniku 150 gld., na Brdu 100 gld., v Dobu 100 gld., v Dolenji Vasi pri Ribnici 80 gld., pri Stari Cerkvi 30 gld., v Kočevski Reki 30 gld., v Kočevji 100 gld., v Koprivniku 50 gld., v Svetlem Potoku 50 gld., v Nemški Loki 40 gld., v Radečah 50 gld., v Kranji 150 gld., v Tržiči, v Škoki Loki, v Šmartnem pri Litiji, v Litiji, v Št. Vidu pri Zatični, v Višnji Gori po 100 gld., v Ljubljani 150 gld., na Vrdu, v Polhovem Gradcu, na Vrhniki, v Bizoviku, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Cerknici, v Rakeku, v Planini, v Novem Mestu in v Vipavi po 100 gld., v Horjulu, Borovnici, v Studencu, v Spodnji Šiški, v Starem Trgu pri Ložu, v Postojini in v Radovljici po 150 gld., v Toplicah 60 gld., v Trebnjem 50 gld., v Zagorji na Notranjskem 200 gld., v Begunjah 50 gld. in v Bledu 80 gld. B.) Občinam, oziroma podobčinam: Kapljas, Voggje, Iška Loka in Brezovica pri Ljubljani po 50 gld., Draga in Velika Loka po 80 gld., Velike Lašče, Žiri, Črni Vrh nad Idrijo, Grahovo, Hrenovice, Kilovče in Št. Vid pri Vipavi po 100 gld., Dolenja Vas pri Cerknici 200 gld., Bistrica s Trnovim 120 gld. C.) Zavezi gasilnih društev 600 gld. D.) Ponesrečenim gasilcem v Postojini, Kočevji Mokronogu, Žužemperku, Trebnjem in na Brdu 130 gld.

— Namesto gospoda Otona Detela, ki je postal deželni glavar, vstopi v deželni odbor kranjski gospod Janko Kersnik, njegov dosedanji namestnik.

— Imenovanje. Gospod Leopold Budal, svetovalec okrožnega sodišča v Gorici, je imenovan za svetovalca pri deželnem nadsodišču v Trstu. Gospod Budal je bil rojen v Štandreži pri Gorici. Kot izvrsten in vesten uradnik

bil je povsod, kjer je služboval, jako priljubljen, ob enem pa je ostal tudi vedno veren sin svojemu slovenskemu narodu. Gospod dr. Fran Hočevar, dosedaj profesor na državni gimnaziji in privatni docent na vseučilišču v Inomostu, je imenovan za rednega profesorja matematike na tehniški visoki šoli v Brnu.

— Č. g. Ivan Semen, profesor v tukajšnjem sementišči, je bil na svojo prošnjo umirovljen.

— Za župnijo v Šent Gotthardu je bil te dni prezentovan č. g. Ivan Šlakar, do sedaj kapelan v Bohinjski Bistrici.

— Pokojni gospod Luka Robič, umirovljeni c. k. viši davkarski nadzornik, je zapustil za revne svoje rojstne župnije Kranjska Gora 1500 gld. in za jedno dijaško ustanovo pa 2670 goldinarjev

— Razpis učiteljske službe. Na mestni jednorazrednici na Barji je stalno popolniti učiteljsko in voditeljsko mesto. Prošnje do 8. septembra t. l. pri c. kr. mest. šolskem svetu v Ljubljani.

— Pri Slapu na Vipavskem so zasledili trtno uš. Uničila je že mnogo trt.

— Toča. V Novomeškem okraju in sicer v občinah Prečna, Šmihel-Stopiče, Toplice, Št. Peter in Bela Cerkev je napravila toča dne 23 t. m. veliko škodo.

— Dne 20. t. m. je tresčilo v bajto Ivana Mencingerja v Zgor. Gorjušah, katera je vsled tega zgorela. V koči so bile tri osebe, katere je strela omamila, a so se vender le o pravem času zavedele ter tako ubežale gotovi smrti.

— Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Bledu bode napravila kleti za sadni mošt in je dobila v ta namen izdatne podpore od c. kr. ministerstva za poljedelstvo.

— Povodenj na Gorenjskem. Jako hudo so prizadete po povodnji Radeče in Podkoren. Škoda je velikkanska. Mnogo poslopij, polja in cest je uničenih, žag in mlinov pa nekaj odnesenih, nekaj pa tako poškodovanih, da ne bodo mogli dolgo časa v njih delati.

— Promet na državni železnici, in sicer med Kranjsko Goro in Ratečami je že odprt; promet med Ratečami in Trbižem ter Trbižem in Pontebo pa še ne.

— V Porečah na Koroškem se je zrušil novi, še nedodelani zvonik med propovedjo, ko je bilo v cerkvi polno ljudi. Pogrešata se dva človeka. Drugih nesreč ni bilo.

— Povodenj na Koroškem. V Trbiži, njegovi okoli in okolo Pontebe je bila v noči od 22. do 23. t. m. strašna povodenj. Potok, ki teče skozi Trbiž, in pa rečica Šlica, narasla sta tako hitro in tako močno, kakor še nikdar prej. Zapustivša strugi, preplavila sta polje, nanesla na meter visoko kamenja, podrla mostove, pretrgala ceste, in kar je še najhujše — silna voda je porušila tudi kakih dvanajst poslopij v Trbiži. Voda je ceste in železnico proti Pontebi tako huda razdrapala,